

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravnništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravnništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. maja 1896.

Politiški oddelek.

Deželnozborske volitve.

II.

Za nas Slovence so seveda posebno važne volitve na Koroškem, Štajerskem in v Trstu. V prvi deželi se bode volilo po novem volilnem redu, ako dobi potrjenje. Za nas Slovence ta volilni red ni ugoden, kajti delala ga je nemškoliberalna večina. Že razdelitev okrajev ni taka, da bi mogla nam ugajati, ker se ni oziralo na narodnostne razmere. Liberalci gledali so le na to, da si zagotove, kolikor je mogoče mandatov. To je tudi pač uzrok, da so vzeli za podlago volilne pravice na kmetih vso drugačno mero, kakor v mestih. Na kmetih bode tudi v bodoče treba, da dotičnik plačuje 5 gld. direktnega davka, dočim bode v mestu tudi manj zadoščalo. Na kmetih so dosedaj bili večji okraji, v katerih so volili po 2 poslanca, a po novem volilnem redu so se pa napravili manjši volilni okraji, ki bodo volili le po jednega poslanca. Liberalci ne upajo več zmagati v sedanjih volilnih okrajih, zato so jih pa razcepili, da tako vsaj nekaj mandatov si rešijo. Najvažnejše je pa, da se bode tudi na kmetih direktno volilo. Ta določba bi utegnila postati osodepolna za Slovence, ako posebno ne napno svojih sil. Volilo se ne bode po občinah, kar bi bilo jedino umestno, temveč le v mestih. Mnogo volilcev bode imelo po več ur poti do volitev. Le naravno je, da bodo mnogi ostali radi doma. Slovenski volilci so navadno bolj oddaljeni, nego nemški, kajti baš okolice mest so bolj ponemčene. To vedo tudi nemški liberalci, za to so pa sklenili tako volilno določbo. Le pomislimo, če se volitve razpišejo po zimi, da iz gorjanskih krajev ne bode nobenega k volitvi. Vsaj še včasih še volilnih mož mnogo ni bilo, da si volilni mož, ki prevzame od drugih mandat, vendar bolj zmatra za svojo dolžnost iti volit nego navaden volilec. Za to je potrebno, da slovenski vodje na Koroškem za časa narod poučujejo o

važnosti volitev, ker smo prepričani, da bodo tudi storili. Če pa Slovenci se obilno volitev udeleže, ne obdrže le sedanjih mandatov, temveč tudi še nekatere pridobe.

Za liberalce pa utegnejo biti letošnje volitve osodepolne. Ne le v slovenskih, temveč tudi v nemških okrajih jim preti poraz. Nemški konservativci so se dobro organizovali in bodo pri deželnozborskih volitvah proti liberalcem nastopili. Slovenci jih bodo v nekaterih okrajih gotovo podpirali, ako nimajo sami upanja zmagati. Z druge strani jih pa bodo prijemali nemški nacijonalci, ki posebno v mestih pridobivajo tla, zlasti v Celovcu. Na kmetih se bodo morda kje liberalci kar brez boja umaknili in bodo podpirali le nemške nacijonalce, ki so jim še najbližji. Vsekako bode nov deželni zbor imel vso drugačno obliko, nego sedanji.

Na Gorenjem Štajerskem bodo pa liberalci izgubili zadnje mandate. Ohranili se bodo le v veleposestvu in trgovskih zbornicah. Dedščino za liberalci prevzamejo nemški nacijonalci, ki pa v narodnem oziru niso nič boljši od prvih. Zato bomo Slovenci popolnoma hladnokrvno opazovali ta volilni boj. Nekateri mandate pa utegnejo dobiti nemški konservativci.

Za nas bodo posebno važne volitve na Dolenjem Štajerskem. Vlada in Nemci utegnejo napeti vse sile, da bi izpodrinili katerega sedanjih slovenskih poslancev, da bi bil voljen kdo, ki pojde v deželni zbor. Vladi in Nemcem ni po volji, da Slovenci v deželni zbor ne gredo. Take razmere se bi ne dale dolgo ohraniti. Radi ali neradi bi naposled le mogli pogajati se s Slovenci. Če pa zmaga le jeden slovenski poslanec, ki pojde v zbor, bodo Nemci trdili, da slovenski volilci niso zadovoljni z abstinenco slovenskih poslancev in da ne bode dolgo, pa bodo volilci prisilili še druge poslance, da pojdejo v zbor. S tem bi bil uničen vsak vspeh abstinenčne politike. Štajerskim Nemcem nikakor ni ljubo, da Slovenci z abstinenco svet opozarjajo na krivice, ki se jim gode v deželnem zboru. Letošnje deželnozborske volitve so posebne važnosti. Pri njih se bode za več let odločila slovenska politika. Zato pa morajo Slovenci na vso moč delati, da

se Nemcem ne posreči spraviti kako slovensko kukavico v zbor.

Pri sedanjih razmerah Slovenci nimajo nobenega povoda hoditi v Gradec, kajti na njih želje se ondu prav nič ne ozira, bodi si že v narodnem, bodi si že v gospodarskem oziru. V odločilnih trenutkih prihite še konservativni Nemci liberalnim in nemškonarodnim na pomoč. Zato naj se volilci ne dajo premamiti s tem, če jih bodo nasprotniki s tem odgovarjali, naj ne volijo sedanjih poslancev, ker s svojo abstinenčno politiko jim škodujejo. Če bi v zbor šli, bi lahko kaj dosegli. To je le pesek v oči. Nemška večina Slovincem ničesa ne dovoli.

Pri volitvah v Trstu se bode pa pokazalo, kakšno stališče zavzema Badenijska vlada nasproti iredenti. Pokazati se mora, če ima grof Badeni dovolj odločnosti, da bi v Trstu varoval avstrijsko. Sedanja večina v deželni zboru ni le Slovincem, temveč tudi Avstriji sovražna. Tega tudi skrivala ni. Namestnik Rinaldini že deluje na to, da se sedanja večina ohrani. Vprašanje je, če bodo gospodje na Dunaju še tako slepi, da bi se mu dali prepričati, da so progresivci najboljši Avstrijci. Velicih nad mi Slovenci ne stavimo v sedanjo vlado, kajti ko bi hotela kaj odločnega storiti, bi gotovo že bila odstranila viteza Rinaldinija in na njegovo mesto poklicala koga drugega.

Badeni je odločen samo proti protisemitom na Dunaju, a proti Italijanom pa ne pokaže nobene odločnosti. Slovenci bomo imeli letos hud boj v tržaški okolici. Italijani se pripravljajo že dalje časa, da pridobe zase okolico, da v tržaškem deželni oziroma mestnem zastopu ne bodo slovenski zastopniki več pričali, da Trst še ni povse italijansk. Borba bode huda. Italijani utegnejo še doseči kak uspeh, ker italijanstvo v okolici napreduje. Posebno je pa se bati, če bi pred volitvami bil imenovan kak Italijan za škofa, da bi potem svetna in duhovska oblast v zvezi z iredento delovali proti Slovincem.

Politični pregled.

Državni zbor bode zboroval baje do 4. junija. Rešil bode še v pomladanskem zasedanju volilno reformo, davčno reformo, eksekucijski red, borzni davek, domovinski zakon, revizijo zemljiškodavnega katastra in nekaj manjših predlog. Nam se ne zdi prav verjetno, da bi vse to državni zbor rešil v tem kratkem času, posebno ker se bodo pri davčni reformi morda pojavile nekatere težave, ki so v zvezi z volilno reformo. Pa tudi zakon o uradniških pokojninah utegne še enkrat letošnjo pomlad priti v zbornico poslancev. Vlada bode v gospodski zbornici zahtevala, da se pokojnine vdov višjih uradnikov določijo po prvotni vladni predlogi. Če zbornica obnovi vladno predlogo v tem oziru, pride stvar zopet pred zbornico poslancev. Radovedni smo, če ostane zbornica pri svojem sklepu, ali se bode pa udala vladni želji.

Volilna reforma. — Sedaj se v državnem zboru razpravlja o volilni reformi. Iz mej slovenskih poslancev so govorili dosedaj dr. Gregorec, Klun in Pfeifer. Prvi govornik je dokazal, da se z novo volilno reformo zgodi Slovincem nova krivica. Klun je zagovarjal svoj predlog, naj se Kranjski dovolita v novi kuriji dva mandata, kateri predlog se je pa odklonil. Omeniti je, da so pri glasovanju za ta predlog kaj

čudno se ravnali Poljaki. Obsedeli so, ko so Slovenci in nekateri drugi poslanci vstali. Ko so pa videli, da je velika večina proti predlogu, so pa vstali, češ, le glasujmo za predlog, vsaj tako ne bode vsprejet. Poslanec Pfeifer se je pa izrekel proti občni in jednaki volilni pravici. Za predlog Mladočehov, da se vpelje občna volilna pravica, je glasoval izmed slovenskih poslancev jedino gosp. Koblar; gospodje Klun, Pfeifer, Višnikar in Robič so pa glasovali proti. Gospodje Ferjančič, Povše, Vošnjak, dr. Gregorec in primorski slovenski poslanci niso bili pri seji.

Grofa Hohenwarta politike ni lahko razumeti. Sedaj ko so obravnave o volilni reformi, ga ni v zbornico, ker z volilno reformo ni zadovoljen, ugovarjati pa noče, ker bi se sicer zameril v višjih krogih. Mi smo pregledali predloge, ki jih je stavil grof Hohenwart o svojem času glede volilne reforme in jeden se bistveno strinja z Badenijskim načrtom. Grof Hohenwart je predlagal naj se jeden del poslancev voli po občni volilni pravici, drugi pa na sedanji način. Prav kakor grof Badeni. Samo glede števila mandatov se nekoliko grofa Hohenwarta predlog loči od Badenijskega. Take spremembe bi pa grof Hohenwart pri podrobni debati lahko predlagal. Nam se pa dozdeva, da je Hohenwartu vsaka volilna reforma zoprna, in je s svojimi predlogi le skušal stvar zmešati.

Imenovanje novega notarija v Mariboru. — Mariborski mestni zbor je sklenil protest proti temu, da se je imenoval Slovenec dr. Firbas za notarija v Mariboru. S tem se je neki priložil hud udarec nemškemu značaju mariborskega mesta. V resnici se pa Nemci le boje, da bode novi notar delal slovenske listine, ki se bodo morale slovenski vknjiževati. Dosedaj so v Mariboru zemljiške knjige še skoro samo nemške. Da se je pa Slovenec imenoval za notarija, je pravično, kajti, dve tretjini prebivalstva mariborskih sodnih okrajev ste slovenski. Notar mora znati slovenski v besedi in pisavi. Nemci se pa na to sklicujejo, da se je prikrajšala njih narodna posest, ker je dosedaj bil Nemec za notarija. Po tej teoriji bi v bodoči Avstriji vsi ministerski predsedniki morali biti Poljaki, ker je grof Badeni Poljak.

Porotno sodišče v Gorici. — V poslanski seji dne 22. aprila so dr. Gregorčič in tovariši stavili do pravosodnega ministra nastopno interpelacijo: V interpelaciji, izročeni dne 12. marca t. l. smo se pritoževali proti sestavi porotniških imenikov pri okrožnem sodišču v Gorici, kateri ne odgovarjajo ne zakonu, ne namenu. V tej interpelaciji smo se pozivali na interpelacije z dne 9. decembra 1893, 10. dec. 1894. in 11. nov. 1895, v katerih smo se istotako in navajajoči podrobnosti, pritoževali radi protizakonitega postopanja pri sestavi teh imenikov. Njegova Vzvišenost gospod pravosodni minister je v svojem govoru dne 20. marca t. l. potrdil, da pri porotnem sodišču goriškem vladajo enake ali podobne nepravilnosti, kakor pri poroti v Rovinju. Isti je vrhu tega rekel: „Ni mučnejšega, rekel bi, skoro dolgočasnejšega prizora od porotne obravnave, pri kateri je treba tolmača. Vrhu tega imajo take obravnave to posebnost, da tolmači, z redkimi izjemami, ne poslušajo dobro. Temu se pridružuje okolnost, da se zgublja glavna korist porote, namreč neposrednost utisov izpovedb prič in obtoženca na porotnike, ob kratkem, zgublja se ustnost skoro popolnoma.“ V prvo imenovani interpelaciji stavili smo z ozirom na porotniški imenik, ki obstoja za letos, na Nj. Prevzvišenost vprašanje, kaj hoče ukreniti, da za letošnja porotna zasedanja nerednost odstrani. Mislili smo si, da Nj. Prezvišenost kaj ukrene, kar se sploh za letos pri tem stvarnem položaju da ukreniti, namreč, da ukaže, naj državno pravništvo pri sestavi porotniške klopi na to dela, da pridejo na njo le porotniki, ki so obeh jezikov zmožni, tako, da bi se mogle obravnave s slovenskimi obtoženci vršiti v slovenskem jeziku. Temu nasproti nam pa dohajajo brzojavna poročila, da predsednik okrožnega sodišča Sbisà obravnavanje proti slovenskim obtožencem z zgolj slovenskimi pričami v slovenskem